

5. BERARIAZKO ARRETA ATZERRITARREI

Atal honetan, erkidegoz kanpoko atzerritarrei dagokienez 2006an egin diren jarduera nagusiak jaso dira. Aurreko urteetan bezala, adingabeei dagokienez, hainbat esku-hartze izan ditugu, nola bakarrik dauden adingabe atzerritarrei buruzko ezohizko txostenaren jarraipenerako jarduerak hala babes zentroetara egindako bisiten ondorioz edo, aurreko lehen aldiz, gure administrazioen tutoretzapean zeuden adingabeak aberri-ratzeko ebazpenen ondorioz garatutakoak. Horren guztiaren berri adingabeei buruzko berariazko atalean eman dugu.

Bururutako jarduerak honako atal hauetan banatu ditugu:

- a. Udal erroldarekin zerikusia duten jarduerak. 2005eko txostenean argitaratutako gomendio orokorraren jarraipena (*“Udalek Europako erkidegokoak ez diren atzerritarren erroldako izen-ematea eta iraungipena erabakitzeko eta datuak beste administrazio publiko batzuei uzteko erabiltzen duten prozedurari buruzko zenbait gogoeta”*).
- b. 2004ko txostenean argitaratu zen *“Polizi kidegoek inmigratioari buruz ematen duten informazioaren tratamenduari buruzko”* gomendio orokorraren jarraipena.
- c. Gizarte zerbitzuek errotze prozedurari buruzko txostenak egitearekin zerikusia duten jarduerak.
- d. Atzerritar etorkinei eragiten dieten beste jarduera batzuk.
- e. Gizarte eragileekiko lankidetzeta eta gizarte sentsibilizazioa.

a. Udal erroldarekin zerikusia duten jarduerak

Atzerritarrentzat funtsezkoa da bizi diren herriko erroldan inskribatzea, horrek bizitza duina izateko beharrezko eskubideak eta zerbitzuak eskuratzea baitakar eta horien gizarteratzea errazten baitu. Horregatik, lehengo urtean gomendio orokor bat egin genuen; hots, *“Udalek Europako erkidegokoak ez diren atzerritarren erroldako izen-ematea eta iraungipena erabakitzeko eta datuak beste administrazio publiko batzuei uzteko erabiltzen duten prozedurari buruzko zenbait gogoeta”*. Gomendio horretan erroldatzeari buruzko arautegia aztertu zen eta hori betetzeko proposamenak egin zitzaizkien udalei.

2006an gomendio horren jarraipena egin da. Horrela, ikusi ahal izan dugu udalek modu desberdinetara planteatu dutela. Oso interesgarriak iruditzen zaizkigu jaso ditugun erantzunak eta, beraz, atal honetan udalen jarduera desberdinak bilduko ditugu. Gure balorazioaren arabera, oro har, proposatutako gomendioak bete dira, nahiz eta zenbait salbuespen dauden eta betetze maila ez den bera kasu guztietan. Horretarako, helarazi dizkiguten erantzunak aztertuko ditugu, gomendio bakoitza bereiz hartuta.

Gomendioaren jarraipena egiteko, honako udal hauei eskatu diegu informazioa: Eibar, Gernika, Santurtzi, Barakaldo, Mungia, Durango, Leioa, Gasteiz, Erreterria, Ermua, Pasaia, Gernika, Ondarroa, Sestao, Getxo, Bilbo, Donostia, Markina, Basauri eta Portugalete. Udal guztiek erantzun digute, Markinako eta Portugaleteko Udalek izan ezik. Azpimarratu beharrekoa da zenbait udalek ez dietela galdera guztiei erantzun. Kasu horietan, logikoa den bezala, ez dugu aipatu zein udalek eman duen kasu zehatzaren inguruko erantzuna.

Gure lehen gomendioari dagokionez (honela zioen, hitzez hitz: “*Errolda oinarriko baliabidea da atzerritarrak gure udalerrietan integratzeko eta eskubideez baliatzeko; beraz, erroldaren izaera eta helburuaren arabera, udalei gomendatzen zaie **atzerritarren nortasuna eta udalerrian duten bizilekua egiaztatzeko behar den guztia egiteko, atzerritarrek duten betebeharra bete dezaten, hau da, benetan bizi diren udalerriko erroldan izena ematea***”), erantzunak oso desberdinak izan dira.

Pertsonaren nortasuna egiaztatzeari dagokionez udalek emandako erantzunak aztertzerakoan, ikus dezakegu, atzerritar txartela eta indarrean dagoen pasaporte edo, Erkidegoko pertsonen kasuan, nortasun txartela aurkezteaz gain, zenbait udaletan (Sestao, Santurtzi eta Ermukoetan) edozein identifikazio dokumentu onartzen dela, esaterako, jatorrizko herrialdeari dagokion nortasun agiria, eta beste batzuetan, berriz, pasaporte berritzeko eskabidea eta iraungitako pasaporte edo horren kopia, zehazki, honakoetan: Gernika, Getxo, Sestao, Ondarroa, Ermua, Leioa, Mungia, Barakaldo, Donostia, Irun eta Eibar. Zenbait udaletan asilo eskatzailearen txartela ere onartzen da (Bilbo, Getxo, Leioa, Irun eta Donostia), nahiz eta udalerririk askotan ez duten aurreikusita, horietan ez delako egon asiloa eskatu duenik. Udal guztietan ere ez daude bakarrik dauden adingabe atzerritarrak, hori babes zentroaren kokapenaren arabera baitago. Bilbok eta Basaurik adierazi dute Leioako zentroan sartzeko foru agindua eskatzen dutela eta zentroetako arduradunak edo hauek eskuordetzen dituzten pertsonak direla inskripzioak kudeatzen dituztenak, errolda-orria sinatuta. Irunen adingabe horiek, erroldatu ahal izateko, zentro batean sartzeko foru agindua aurkeztu behar dute, beren datuak jasotzen dituen agiriren batekin batera; pasaporte aurkeztu ondoren bakarrik bidaltzen da erroldako inskripzioa Estatistikako Institutu Nazionalera, hemen ez baitira onartzen pasaporte zenbakia jasotzen ez duten atzerritarren altak.

Erroldatzea ezinezkoa denean, momentuz ezinezkoa delako pasaporte aurkeztea, zenbait udalek (Barakaldo eta Getxoko Udalek) eskaera idatziz egitea gomendatzen dute, atzeraeraginezko erroldatzea egin ahal izateko, ondorioak eskaera egin zen datatik aurrera izango dituen, behin pasaporte eskuratuta.

Benetako bizilekua ziurtatzeari dagokionez, nola errentamendu kontratuaren bidez hala gaitzen duen beste titulu baten bidez, udalek erantzun desberdinak eman dituzte. Zenbait udal murriztaileagoak dira eta errentamendu kontratuaren edo gaitzen duen beste tituluren baten titularraren baimena baino ez dute onartzen (Eibar, Basauri, Donostia eta Mungia), nahiz eta, oro har, nahikoa den etxebizitzan erroldatuta dagoen pertsonaren baimena aurkeztea (Irun, Barakaldo, Gernika, Bilbo, Sestao, Ondarroa, Pasaia, Ermua, Gasteiz, Santurtzi, Durango, Leioa eta Getxo). Azkenik, udal guztiek onartzen dute alta udalari txostena eskatu eta, horren bidez, etxebizitza horretan bizi direla egiaztatzen bada (Barakaldoko Udalak adierazi digu alta espedienteari hasiera eman zaion datatik aurrerakoa izango dela).

Estatistikako Institutu Nazionaleko lehendakariak eta Lurralde Lankidetzako zuzendari nagusiak emandako 1997ko uztailaren 4ko Ebazpenak, errolda eguneratzeko udalei jarraibide teknikoak ematen dizkienak, jasotako aurreikuspenak aplikatzeari dagokionez, oro har, adierazi digute aplikatu ohi dutela, gizarte zerbitzuek ohiko bizilekua dela adierazi eta eraso behar den helbidea aipatu ondoren, askotan gizarte zerbitzuena dena (Barakaldo, Irun, Eibar, Basauri, Santurtzi, Durango, Gasteiz, Erreterria, Ermua, Pasaia, Ondarroa, Sestao eta Mungia).

Getxoko Udalari dagokionez, itxurazko erroldatzea edo erroldatze soziala lortzeko aukera duten pertsonen zenbait kasu ezarri dira: haurdunak; adingabeak ardurapean dituzten pertsonak; arreta eta tratamendua behar duten eta, beraz, banakako osasun txartela izatera behartzen duten osasun arazoak dituzten pertsonak; udalerrian ohikoak diren etxerik gabeko iragaitzak (horiek aintzat hartuta, oinarriko baliabideak lantzeko ahaleginak egiten ari dira, besteak beste, aterpetxeak; izan ere, horiei erroldatzeko aukera kenduko balitzaie, kotizazio gabeko pentsioa galduko lukete); eta gizarte langileak baloratu behar dituen gizarte egoerak.

Getxon, kasu zehatza kudeatzen duen gizarte langileak Karitateko Alaben bulegoetan (Karitate kalea, 10) hura erroldatzea gomendatuko du, hala egoki iritiz gero, eta egoera horretan gehienez eman ahal izango den denboraldia (zortzi hilabete) eta gizarte zerbitzuetan lan plana onartu beharra adieraziko du. Salbuespen gisa, etxerik gabeko iragaitzak pertsonen kasuetan eta, gizarte langileak hala baloratuta, berariazko beharra dagoenetan, erroldatzea zortzi hilabetetik gorakoa izango da.

Karitateko Alaben Kongregazioak erroldatzen diren pertsonetako bakoitzarekin harremanetan egoteko aukera ematen du eta hori arduratzen da erroldatuta dauden pertsonen bidaltzen zaizkien jakinarazpenak helarazteaz (atzerritartasuna, osasuna, hezkuntza...).

Adostutako denbora-tartea igarota, eta ez badago arrazoi nahikorik itxurazko erroldatzea luzatzeko, gizarte zerbitzuek estatistika-txostena egingo dute ofiziozko baxapideari hasiera emateko.

Bilboko Udalaren kasuan, beharrezkoa da udaleko gizarte zerbitzuek edo hori kontrolatzen duen elkarteak baimena ematea eta jarraipena egitea; horiek eskatuko dute dagokion establezimendu kolektiboan erroldatzeko (udal aterpetxean edo elkar- teak adierazitako etxebizitzan), gizarteratzea ahalbidetu arte eta bizitzeko etxebizitza egokia aurkitu arte. Une horretan bizileku aldaketaren berri emango da, erroldaren ondorioetarako.

Laburbilduz, udaletik udalera jardunbideak desberdinak izan arren, horietako askotan erroldatzeko aukera ematen da, eta hori oso positiboa dela iruditzen zaigu.

Egindako bigarren gomendioari dagokionez (*“Erroldako izen-ematea irau- gi dela adierazteak, interesdunari alde aurretik jakinarazi gabe, atzerritarren eskubideak mugatzen ditu; beraz, udalei gomendatzen zaie **atzerritarrei toki eta une egokian jakinaraztea errolda berritu behar dutela, eta, horrez gain, erroldan baja eman baino lehen, jakinarazi diezaietela errolda ez berritzeak dituen ondorioak; eta hori guztia hizkera ulerterrazean, alarrik sortu gabe, eta udalerrian atzerritarrek hitz egiten duten hizkuntzetara itzulita**”*), udalek jakinarazi digute udal errolda berritu beharraz alde aurretik informatzeko sistema dutela. Informazio hori, kasu askotan, errolda- tzeko unean bertan (Getxo, Basauri, Eibar, Gasteiz, Ondarroa), udalaren web orrian (Getxo) edo baliabideen gidetan (Eibar, Ermua) ematen da edo, bestela, herritarren arretarako bulegoan bertan abisua jartzen da modu iraunkorrean (Durango eta Gas- teiz). Oro har, EAEn ofizialak diren hizkuntzetan ez ezik, beste hizkuntza batzuetan ere ematen da, besteak beste, arabieraz, txineraz, errumanieraz... (Getxo, Barakaldo, Gasteiz, Gernika, Ondarroa eta Sestao), nahiz eta, beste batzuetan, soilik euskaraz eta gaztelaniaz egoten den (Donostia, Basauri, Leioa, Irun eta Eibar). Berritzeko betebe- harra duten data hurbiltzen denean, gutuna bidaltzen zaie eta, horren bidez, hala egin

behar dutela jakinarazten zaie, aurkeztu beharreko dokumentazioa eta ez berritzeak dakartzan ondorioak aipatuta (Getxo, Durango, Mungia, Eibar, Barakaldo, Gasteiz, Donostia, Ermua, Ondarroa, Sestao). Pertsonak ez badu errolda berritu, hartu-agiriarekin jakinarazten zaie Alkatezaren ebazpena; honen bidez, ofiziozko espedienteari hasiera emango zaio, bizileku iraunkorreko baimenik ez duten erkidegoz kanpoko atzeritarren inskripzio pertsonala iraungitzeagatik baja emateko. Jakinarazpen pertsonala egiterik izan ez denean, Herri Administrazioen Araubide Juridikoaren eta Administrazio Prozedura Erkidearen Legean aurreikusitako prozedura bideratzen da (hots, lurralde historikoko aldizkari ofizialean eta iragarki oholean argitaratzea). Hori eginda ere oraindik agertu ez bada erroldatzea berritzeko, baja ematea aginduko da (Getxo, Mungia, Eibar, Barakaldo, Ondarroa). Eibarren gestio informalak egiten dira pertsonak aurkitzeko, askotan, gizarte zerbitzuen euren aldetik; gauza bera gertatzen da Mungian eta Gasteizen. Arabako hiriburuan, lehenengo aurreabisuaren ondoren, beste abisu batzuk ere bidaltzen dituzte erroldan aldaketak egin behar izaten dituzten kasuetan. Azkenik, Sestaon, bi informazio gutun bidaltzeaz gain, horietako bat hartu-agiriarekin, erabilitako prozedura baja emateko erabiltzen den berdina da; beraz, Udaltzaingoari txostena egiteko eskatzen zaio pertsona hori bertan bizi ez dela eta horren egungo bizilekuaren berririk ez dagoela adierazteko eta bajaren jakinarazpena legezko prozedurari jarraiki egiten da.

Beste udal batzuetan hartu-agiridun informazio ohar edo aurreabisu bakarra bidaltzen da, bi hizkuntza ofizialetan (Leioa, Basauri, Donostia) edo, horietan ez ezik, baita beste batzuetan ere (Santurtzi, Gernika, Bilbo). Bi urte betetzen diren data baino lehen agertu ezean, iraungipena agintzen da (Leioa, Santurtzi, Gernika, Basauri, Donostia eta Bilbo) eta legezko prozedurari jarraiki jakinarazten da. Basauriko Udalak adierazi du, informazio oharrari dagokionez, jaso dela agertzen ez bada, legezko prozedurari jarraiki jakinaraztearen araubidea ere aplikatzen dutela (lurralde historikoko aldizkari ofizialetan eta iragarki oholean argitaratzea). Durangoko Udalak azaldu du, lehen informazio gutuna bidaltzeaz gain, jaso duten pertsoneri berriz ere ohartarazten zaiela baja agindu aurretik eta legezko prozeduraren bidez jakinarazten zaiela.

Beste modalitate bat Errenteriako Udalak duena da; honek beste enpresa bat kontratatu du errolda mantentzeko zerbitzua eskain diezaion eta enpresa hori arduratzen da erroldako inskripzioa iraungitzeaz duten pertsonekin harremanetan jartzeaz. Adierazgarria da erroldan ez dutela baja bat bera ere agindu.

Azkenik, Pasaiaiko Udalak honakoa erantzun digu: *“...udalak Toki Araubidearen Oinarriak arautzen dituen Legea oinarritzat hartuta, berriztatzeak ez duela zertan adierazia eta idatzia izan, baizik eta izan litekeela adierazi gabekoa eta ondoriozta litekeela erroldatu diren pertsonen jarreatik beragatik; hortaz, inskripzioa bere horretan mantenduko da, beste kasu batzuetan bezala, harik eta udalerrian ez dela bizi jasotzen ez den arte; izan ere udalak ez du pertsonekin inolako bereizketarik egin nahi; jatorria, arraza edo erlijioa zein ere den, eta uste du, beraz, Legearen artikuluen interpretazio estua oinarritzko eskubideen aurkakoa izan litekeela. Aitzitik, bestela jardunda, Legearen mamira lotzen da eta batez ere, pertsona guztien oinarritzko eskubideak defendatzen dira, inolako hausturarik egin gabe; jatorriagatik udalerriko biztanleen artean inolako bereizketarik egin gabe.”*

Informazioa bidali ziguten datan, iraungitzeagatik baja eman ziren pertsonak guztira 4.245 ziren.

Gure iritziz, baja eman zaien pertsonen kopurua handia da eta, beraz, gomendioan proposatu genuen moduan, informazioak eta aurreabisuak –hizkera ulerterrazean eta hartzaileen hizkuntza nagusietara itzulita– eskubideak betetzen direla eta, haiengan eragina duten erabakiak hartzerakoan, Administrazioak jarraitu beharreko prozedura errespetatzen dela bermatzen dute. Hasieran aipatu dugun moduan, udal guztiek betetzen dute gomendioa, gutxienez aurreabisu sistema ezarri baitute, nahiz eta, kasu batzuetan, neurri bermatzaile zabalagoak aurreikusten diren (adibidez, Getxo, Mungia, Eibar, Barakaldo, Sestao eta Ondarroan) edo horien interpretazio estentsiboa egiten da (esaterako, Pasaian).

Hirugarren gomendioari dagokionez egin genuen informazio eskaeran (gomendio horren arabera, *“Erroldako datuak interesdunaren baimenik gabe Poliziaren Zuzendaritza Nagusiari uzteak, eman zirenerako barik beste helburu batzuetarako erabiltzeko, datuen babeserako eskubidearen funtsezko edukia kaltetu dezake. Eskubide hori beteko dela bermatzeko, **Poliziak datu horiek zertarako erabiliko dituen jakitea** gomendatzen diegu udalei. **Datuak emateko bizilekuari buruzko datuek duten garrantzia justifikatuko da, eta segurtasun publikorako benetako arrisku bati aurrea hartzeko edo arau-hauste penala saihesteko direla ere justifikatuko da. Kasu horietan izan ezik, udalak interesdunari jakinarazi behar dio bere datuak Poliziaren Zuzendaritza Nagusiari jakinarazi dizkiola eta bere baimena eskatu behar du, hasierako helbururako barik beste helburu polizial batzuetarako erabiltzen badira”***), udalak jarduteko protokolorik onartu ote zuen galde egin genuen.

Jaso ditugun erantzunetatik ezin jakin daiteke zein den jarduteko protokoloaren edukia, baizik eta soilik kasu horietarako protokolo bat badagoela edo prestatzen ari direla. Jarduteko protokoloa adostuta duten udalak honako hauek dira: Basauri, Gasteiz eta Sestao. Beste udal batzuk hori prestatzen ari dira; zehazki, honakoak: Ermua, Barakaldo, Getxo, Mungia eta Donostia. Beste kasu batzuetan ez dago protokolorik, ezta aurreikusita ere (Ondarroa), nahiz eta batzuek adierazi duten eskaerak arrazoitua izan behar duela eta horren edukiaren arabera erabakiko dela (Leioa, Durango, Pasaia). Azkenik, kasu batzuetan, aplikatu beharreko arautegira jo da zuzenean (Bilbo, Erreterria, Santurtzi, Gernika).

Irungo Udalaren erantzunak bakarrik aztertzen du zuzenean aipatutako kontua. Horrela, adierazi digu udalak zera eskatzen duela polizi kidegoei erroldako datuak emateko: *“idatzizko eskaera zehatza egitea eta horren bidez adieraztea datu horiek beharrezkoak direla segurtasun publikorako benetako arrisku larria saihesteko edo delitu bati eusteko”*.

b. **“Polizi kidegoek inmigratioari buruz ematen duten informazioaren tratamenduari buruzko” gomendio orokorraren jarraipena. 2004ko txostena**

Aurreko urteetan bezala, kexak jasotzen jarraitu dugu inmigratioari buruzko informazioaren tratamenduaren inguruan; hori dela medio, horiek betetzea oso garrantzitsua dela azpimarratu behar izan dugu. Kexak, funtsean, Herrizaingo Sailak hedabideei ematen dien informazioaren ingurukoak dira.

Bestalde, aurten Eusko Legebiltzarrak ez-legezko proposamena onartu du; horren arabera, *“erakunde publikoei eta hedabideei eskatzen zaie, informazioa sortu eta hedatzen duten iturri diren heinean, arretaz eta zehaztasunez aplikatu ditzatela beren jarduera guztietan, inmigrazioaren eta gizarteratzearen eremuan hizkera erabiltzeari dagokionez, Inmigrazioko 2003-2005eko Euskal Planean jasotako printzipioak, Arartekoak 2004ko txostenean argitaratutako gomendioak eta Gizarte Ongizateko Euskal Kontseiluak 2000ko apirilean onartutako Kazetaritzako Estilo Liburua (espediente zk.: 08/11/02/01/0186)”*.

Zenbait informazio errekerimendu egin ondoren, Herrizaingo Sailak jakinarazi digu gomendioa onartu duela: *“Sailburuaren Kabineteko Zuzendaritzak jada eman ditu jarraibide horiek eta, beraz, hemendik aurrera, hemen onartu den gomendioaren xede diren datuak ez dira barneratuko Herrizaingo Sailak hedatzen dituen prentsa-oharretan”*.

Orobat, honakoa aipatu du: *“ez dira ertzainak hedabideei atxilotuen herritartasunari nahiz jatorriari edo hura gehiengoaren kulturakoa ez izateari buruzko datua ematen diena, baizik eta Herrizaingo Saileko Prentsa Zerbitzua; hortaz, ez da beharrezkoa erakunde horrek eskatzen duenaren moduko estilo liburua prestatzea, nahikoa baita zerbitzu horretako langileei zentzu horretan aginduak ematea”*.

Ondoren ere kexa gehiago jaso ditugu informazioaren tratamenduari buruz eta, ikusi ahal izan dugunez, hedabideek oraindik atxilotuen herritartasunaren berri ematen du delituzko jardueri buruz eskaintzen duten informazioan. Gainera, adierazi dute beren informazio iturria Eusko Jaurlaritzaren Herrizaingo Sailsa dela. Berri askotan ikusi dugu herritartasuna aipatzen dela. Beraz, esan dezakegu Herrizaingo Sailak abiarazitako neurriak ez direla nahikoak izan eta, Legebiltzarraren ez-legezko proposamenaren eta aipatu gomendioaren aurka, oraindik ere jatorri herrialdeari, azalaren koloreari, talde etnikoari, erlijioari edo kulturari buruzko datuak ematen direla gizarte alarma sortzen duten delituzko jardueri edo jokabideei buruzko informazioa ematen denean. Horregatik, funtsezkoa da aipatzea jardunbide horrek gizarte talde oso baten inguruan iritzi negatiboa sortzea eragiten duela. Horrek, gizarteratzea eta kohesio soziala kaltetzeaz gain, oro har atzerritarren aurkako iritzi xenofoboak eragin ditzake. Horrenbestez, beharrezkoa da gogoraraztea bereizkeriaren aurkako borroka funtsezkoa dela gizarte eragozpenak gainditzeko eta gizarte bazterkeriako prozesuei aurrea hartzeko eta administrazio publikoek oso eginkizun garrantzitsua dutela horretan guztian.

c. Errotzeagatik aldi baterako egoitza-baimena izapidetzeko prozedurari dagokionez, udaletako gizarte zerbitzuek gizarteratze txostenak egitea-rekin zerikusia duten jarduerak.

Prozedura hau 2393/2004 Errege Dekretuak onartutako Erregelamenduaren 45.2b) eta 46.2.c) artikuluetan dago araututa, atzerritarrek Espainian dituzten eskubide eta askatasunak eta euren gizarteratzea arautzen dituen urtarrilaren 11ko 4/2000 Lege Organikoa betez. Horri helduz, Espainian dauden atzerritarrek bisa aurkeztu beharrik izan gabe eska dezakete aldi baterako egoitza-baimena. Horretarako, gutxienez hiru urtez jarraian Espainian bizitzen egon direla egiaztatu behar dute, betiere, Espainian eta beren jatorri herrialdean ez badute zigor aurrekaririk, langileak eta enpresaburuak

sinatutako kontratua baldin badute edo bertan bizi diren beste atzerritar batzuekiko famili loturak egiaztatzen badituzte edo, gizarteratzea ziurtatzeko, ohiko bizilekua duten udalak egindako txostena aurkezten badute. Azken kasu honetan, udalak atzerritarra lan kontratua izateko beharretik salbuetsita gera dadila gomenda dezake, betiere, bizitzeko baliabide nahikoak dituela egiaztatzen badu.

Arartekoak ez du eskumenik Estatuko Administrazio Orokorraren jarduerak kontrolatzeko. Horregatik, atzerritarren dokumentazioaren arloan jasotzen ditugun kexak Herri Defendatzaileari bidaltzen zaizkio. Arestian aipatutako erregelamendu berriari jarraiki, errotze prozedura izapidetzerakoan atzerritarrek aurkeztu beharreko gizarteratze txostenak prestatzen udalek parte hartzeak jarduera horien gaineko kexa jasotzen hastea eragin du. Jarduera horiek udalen eskumenekoak direnez, badugu horiek aztertzerik.

Gizarte taldeekin izandako bileretan ere adierazi ziguten udalen gizarte txostenetan, batzuetan, ez dela eransten lan kontratua aurkezteko beharretik salbuesten delako gomendioa. Hori dela eta, izapidetu dugun kexa baten arabera, Gasteizko Udalak egindako txosten batean ez zela gomendatu, Inmigratio Zuzendaritza Nagusiaren jarraibideak betez, pertsona lan kontratua aurkeztu beharretik salbuetsita gera zedila, betiere, bizi baliabide nahikoak zituela egiaztatzen bazuen. Ondoren Gobernuaren Arabako Ordezkariordeztzak egoitza-baimena ukatu zion, lan kontraturik ez zuelako eta Gasteizko Udalaren txostenean halako gomendiorik ez zegoelako.

Hasiera batean, informazioa eskatu genion Gasteizko Udalarri eta zenbait aurrego-goeta egin genizkion, honako kontu hauen inguruan: erantzuteko betebeharra; Inmigratio Zuzendaritza Nagusiak emandako jarraibide batzuk, Lan eta Gizarte Arazoetarako Ministerioaren oinarrizko egitura organikoa garatzen duen uztailaren 2ko 1600/2004 Errege Dekretuaren 6. artikuluekin bat etorritz; eta aldeko txostena edo kontrakoa den ebazteko eta, kontrakoa izanez gero, arrazoiak adierazteko aurreikuspena jasotzen duen txosten erdua. Era berean, babeserako eskubidea bermatzeko aurreikuspen horiek duten garrantziaren inguruko gure gogoetak ere helarazi genizkion.

Udalak erantzun digu *“eredu normalizatua eta informatizatua jarraitzen dutela, Gasteizko Udaleko Gizartegintza Sailean erabiltzen dena zerbitzuak eta prestazioak izapidetzeko eta beste erakunde edo instituzio batzuetara bideratzeko; bestalde, gizarte langileak ez du egokitzen jo XXX jauna lan kontratua izateko beharretik salbuetsi beharko litzatekeela gomendatzea eta, beraz, alderdi hori ez du txostenetako baten bertan ere islatu”*.

Gure aldetik, erdua berritzea eta aipatu jarraibideetara egokitzea iradoki diogu, egungo erduak ez baitu ezartzen txostena aldekoa den (eta, beraz, lan kontratua izan beharretik salbuetsi beharko litzatekeela gomendatzen duen) edo kontrakoa den (eta horretarako zein arrazoi dauden).

Gure iritziz, garrantzitsua da txostenak al bait lasterren ezarritako arautegira egokitzea errotze prozeduraren izapidetzea errazteko eta, egoki iritziz gero,aldi baterako baimena lortzeko. Baimen horrek garrantzi handia du gure erkidegoan bizi diren atzerritarren eskubideen titulartasunean eta erabileran.

d. Atzerritarrei eragiten dieten beste jarduera batzuk

Aurten ere Herrizaingoaren atalean adierazi dugu jaso ditugun kexa gehienek poliziaren tratu bidegabea eta indarraren neurritz kanpoko erabilera salatu dutela agenteei

polizi instalazioetatik kanpo garatu dituzten eta, nagusiki, atzerritarrei eragiten dieten jardueretan. Herrizaingoaren atalean arrazoi horiek direla medio izapidetu ditugun kekak jasotzen dira eta, beraz, atal horri lotzen gaitzaizkio.

Bestalde, osasunaren arloan, etorkinei eskainitako osasun arretari dagokionez gauzatu ditugun jarduerak aipatu ditugu, zehazki, Inmigrazioko Euskal Planean ezarritako aurreikuspenak bete beharraren inguruan.

e. **Gizarte eragileekiko lankidetzeta eta gizarte sentsibilizazioa**

Aurten, atzerritarren eskubideak babesteaz arduratzen diren gizarte erakundeekin harremanetan egon gara. Esparru horretan, atzerritarrek dituzten zailtasunak eta administrazio publikoei egiten dizkieten eskaerak gizartean ezagutaraztea helburu duten jardunaldietan eta topaketetan parte hartu da. Gure aldetik, erakundearen beraren, arlo horretan garatzen dituen esku-hartzeen eta bere eginkizunen berri eman nahi dugu. Ildo horretatik, garrantzitsua iruditzen zaigu adieraztea edozein pertsonak, bere herri-tartasuna edozein izanda ere, jo dezakeela guregana euskal administrazio publikoren baten aldetik okerreko jarduera egon dela edo edozein motatako bereizkeria jasan duela antzematen baldin badu.

Aurten, gizarte ekintzaren arloan kekak jaso ditugu atzerritarrek gizarte baliabideak eskuratzeko dituzten aukerei dagokienez. Bertako biztanleentzat hori mehatxua da, baina, erakunde honek bere esku-hartzeetan azaldu duen bezala, ezinbestekoa da berdintasun printzipioa betetzeko. Gizarte politikek inguruabar berdinetan dauden pertsona guztiei arreta bera eskaini behar diete. Irtenbidea ez da pertsona batzuk kanpo uztea, baizik eta baliabideak gehitzea. Inmigrazioaren ondorioz behar gehiago baldin badago, baliabideak egokitu, gehitu eta hobetu egin beharko dira. Horregatik, oso garrantzitsua iruditzen zaigu administrazioek sentsibilizazio lana egitea. Gero eta atzerritar gehiago dago espazio publikoetan, lan merkatuan eta famili bizitzan. Gizarte kohesioak eta gizarteratzeak bertan bizi diren pertsona guztiak garatzea ahalbidetuko dute. Gizarte bazterkeria, aldiz, zailtasunen eta desberdintasunen iturria da.

Hiru lurralde historikoetan atzerritarrak babesten eta horiei laguntzen diharduten erakundeekin izan ditugun bileretan honako kezka hauen berri eman digute:

Lehenik eta behin, kezka nagusia atzerritarren dokumentazioarekin zerikusia duen oro da. Prozedura ebazteko ematen den denborari dagokionez, Araban eta Gipuzkoan ez dago atzerapen esanguratsurik baimenak izapidetzeko prozesuetan, ez, behintzat, azken hilabeteotan, aldaketak egin baitituzte halakoak ekiditeko. Ez da gauza bera gertatzen Bizkaiarekin, bertan atzerapen handiak baitaude. Errotzeagatik egoitza-baimena izapidetzeko gizarte txostenak prestatzeari dagokionez, arestian aipatutakoa azpimarratu behar dugu; hots, zenbait udalek ez dutela lan kontratua izan beharretik salbuetsita egon beharko litzatekeela gomendatzen.

Erroldari dagokionez, elkarteek aipatu dute oso garrantzitsua dela atzerritarren gizarteratzea ahalbidetzeko. Azaldu dizkiguten kasuan gomendioaren jarraipenean ikusi eta atal honen hasieran aipatu ditugunak dira. Erakundeek ere aldeak antzeman dituzte udaletik udalera: zenbait udaletan nahikoa da identifikazio agiriren bat aurkeztea, besteak beste, espetxeetako txartela edo jatorri herrialdeko identifikazio txartela; beste batzuetan, ordea, zailtasun handiagoak jartzen dituzte.

Arazotzat jo dute Marokon, Kotsulatuan pasaportea izapidetzeko, erroldatzea eskatzen dutela eta, alderantziz, udalerrian erroldatzeko, herrialde honetako pasapor-tea eskatzen dutela. Agerian jarri dira baita ere iraungitako pasapor-tea ez onartzeak dakartzan zailtasunak, bereziki, herrialdeko kotsulatuak ez badu pasapor-tea berritzen eta jatorri herrialderaino joan behar bada hori egitera.

Osasun txartelari buruz adierazi dute, bulego zentrolean arazorik ez dagoen arren txartela izapidetzeko, anbulatorioetan ez dutela zuzeneko eta ulertzeko moduko infor-maziorik ematen. Esparru honetan arazo larria da, orobat, buru osasunarekin zerikusia duena. Burutik gaixo dauden pertsonen koordinazioa eta jarraipena egiteko eta laguntza emateko dauden zailtasunak azpimarratu dituzte. Oztopoak dituzte osasun arreta jasotzeko, beren hitzetan, mesfidantza dagoelako fakultatiboen eta desbideratzeak egiten dituzten gizarte erakundeen artean. Behin eta berriro aipatu dute atzerritarrek buru osasunaren arloan dituzten arazoak oso larriak direla, gizarte egoera ahulean daudelako eta baliabiderik ez dutelako. Ez dagoenez horientzako eguneko zentrorik, Căritaseko eta Gurutze Gorriko itxaron geletara jotzen dute. Oro har, adierazi dute baliabideak eskasak direla, itxaron zerrenda luzea dagoela eta, ondorioz, arreta ez dela egokia. Ez dago, ezta ere, gizarte baliabide nahikorik. Etxerik gabe eta bazterkeria-egoera larrian dauden pertsonen beharrei emandako erantzunei buruzko ezohizko txostenean ikusi ahal izan genuen bezala, Gipuzkoan ez dago exigentzia txikiko gizarte baliabide askorik. Hortaz, pertsona horiek exigentzia handiko baliabideetatik kaleratzen direnean, arretarik gabe uzten dira –kaleratzea nahikoa ohikoa da, portaera-nahasteengatik eta baliabide egokiak ez daudenean horiek eragiten dituzten bizikidetzako zailtasunengatik–. Orobat adierazi dute ospitalean ere ezin egon daitezkeela, esaterako, agerraldi psikotiko baten ondorioz bertara eramaten dituztenean, berehala ematen baitiete alta, “gizarte arazoak direla medio”. Hau da, gizarte baliabideek ez dute ahalmenik burutik gaixo dauden eta, batzuetan, alkohola eta beste gai batzuk kontsumitzen dituzten pertsona horiei arreta emateko. Halaber, aipatu dute zailtasunak dituztela ospitaleko arreta jasotzeko. Azkenik, jakinarazi ziguten, komunitate terapeutikoetan desintoxikatzeo tratamendua hartzeko baldintza gisa, sei urtez erroldatuta egon izatea eskatzen dutela eta, beraz, arazo hori duten atzerritar asko arretarik jaso gabe geratu dira.

Adierazi zuten beste arazo bat oinarrizko errentaren izapidetzea dela, tartean adingabeak daudenean eta ama edo aita beste herrialde batean bizi denean. Kasu horie-tan, Justizia Ministerioaren bidez, eta New Yorkeko Hitzarmenari jarraiki, aitari/amari pentsioen erreklamazioa egin izana eskatzen dute eta horrek izapidetzea zailtzen du.

Azkenik, atzerritarrek kalez kaleko salmentan aritzeko dituzten arazoen berri eman digute, batzuentzat jarduera hori oso beharrezkoa baita, bizirauteko bide bat baita. Horien jazarpenak zehapen prozedura dakar eta, honen amaieran, isuna jarri eta sal-gaiak kentzen zaizkie. Halaber, aipatu dute kasuan kasuko udalaren eta une zehatzaren arabera dagoela zailtasunak egotea edo ez egotea. Hau da, gerta daiteke kalez kaleko salmentarako eragozpenik izan ez den udal batean, une jakin batean horretarako zail-tasunak sortzea.

Gasteizen ere gizarte erakundeek antzeman zituzten arazo nagusien berri eman ziguten. Beren kezarik adierazgarrienak gizarte zerbitzuak dituzte hizpide eta laguntzak zerbitzu horiek ezartzen dituzten baldintzetan eskuratzeko atzerritarrek dituzten zailta-sunen berri ematen dute. Horrela, ez da laguntzarik ematen etxebizitzak ez dituenean bizigarritasun baldintzak betetzen bertan bizi den pertsona-kopuruaren ondorioz.

Dirudienez, gizarte zerbitzuek badute bizigarritasun baldintza horiek betetzen ez dituzten etxebizitzaren berri. Talde horrentzat oso arazo larria da, etxebizitzaren prezioa dela eta, ezin baitezakete alokairua ordaindu, pertsona askorekin partekatuta ez bada.

Oso arazo larritzat jo dituzte baita ere prostituten bizi baldintzak, horiek batzuetan ez baitute bizileku duina eta, hala, kalean bizitzera behartuta baitaude.

Eskolatzeari dagokionez, adierazi dute aurrerapausoak egin direla ikasleak ikastetxe publikoen eta itunpeko ikastetxeen artean banatzeko, baina, adingabeen arloan aipatu genuen moduan, oraindik hobetzeke dago bekei eta eskola-liburu eta materialetarako beste laguntza batzuei buruzko informazioa, baita eskolaz kanpoko zenbait kuota derri-gorrezkoak diren ala ez dioen informazioa ere, itunpeko ikastetxe horietara egindako desbideratzea familientzat onuragarria izan dadin. Gaztelania-ikastaroari dagokienez, adierazi dute eskaera handia dagoela eta, beraz, bai Norabidek edo HHE zentroak bai Prestaturik elkarteak antolatzen dituzten ikastaroak beteta daudela zerbitzu horren beharra duen pertsona-kopuru handiagatik.

Bestalde, Norabidera egin genuen bisita. Udal zentro hau etorkinak hartzeko Gartzategintzako Udal Sailak duen udal zentroa da. Honako zerbitzu hauek eskaintzen ditu: gizarte laguntza, arreta psikologikoa, bitartekotza eta aholkularitza juridikoko zerbitzua. Gaztelania-ikastaroak (haurtzaindegiaekin), itzulpen eta interpretazio zerbitzua eta kultur anitzeko jardueretarako topagunea ere baditu. Hirira etorri berriak diren atzerritarrei zuzenduta dago, hasiera batean lehen urtean izan ditzaketen beharrei aurre egin ahal izateko. Horrela, gizarte laguntzaren arloan, udaleko beste baliabide batzuekin koordinatzen da bizilekua bilatzen edo beste behar batzuei erantzuten laguntzeko; orobat, bitartekotza-zerbitzuarekin batera gizarteratzearen eta lan trebakuntzaren alde egiten da eta lagun egiteko zerbitzua eskaintzen da. Abian jarri dituzten programa berritzaileen artean "Ibiltaria" programa dago; horri esker, ijitoak (nagusiki jatorria errumaniarrekoak) finkatu dira eta gizartean esku hartu da. Sentsibilizazio programa ugari ere bultzatu dituzte; horien baitan, kultur desberdinen inguruko informazioa eman da eta gure gizartearentzat horiek dakarten aberastasuna azpimarratu da.

Gipuzkoako gizarte erakundeek bereziki arazo bat aipatu zuten, erakunde honek ohiko txostenetan eta, zehazkiago, aurtengoan, behin eta berriro aipatu duena, baina baita ezohizko txostenetan ere jasotzen dena, besteak beste, duela gutxi argitaratutakoan: *Etixerik gabe eta bazterkeria-egoera larrian dauden pertsonen beharrei emandako erantzunak*. Gizarte baliabiderik ez duten pertsonen buru osasunaz ari gara. Hala ere, aipatu du beharrezkoa dela, orobat, koordinazio handiagoa egotea gizarte eta osasun esparruen artean, horrek guztiak esku-hartzeak eraginkorrak ez izatea eragiten baitu.

Bizkaian, bilera egin genuen Harresiak Apurtuz GKEko koordinatzailearekin. Bilera horren bidez, eurek hala eskatuta, bakarrik dauden adingabe atzerritarrei buruzko ezohizko txostenaren ondorio nagusiak jakinaraz geniezazkien nahi zuten. Bestalde, 2005ean izan zen normalizazio prozesuan (hots, atzerritarren egoera juridikoa erregularizatzeko prozesuan) zenbait atzerritarrek jasandako iruzur kasuei zegokienez garatzen ari ziren jardueren berri eman ziguten. Gobernuaren Bizkaiko Ordezkaritzarekin harremanetan jarri ziren, salbuespenezko inguruabarrak zirela medio pertsona horiei egoitza-baimena eman zekien ahalbidetzeko. Dirudienez, denbora asko igaro den arren, arazoa oraindik ez da konpondu.

Aurretik aipatutako alderdiak izan dira atzerritarrak babesten eta horiei laguntzen diharduten gizarte erakundeek aurrean helarazi dizkiguten kezka nagusiak. Bilera horien

balorazioa positiboa izan da, Arartekoaren esku-hartzeak zabaltzeko balio izateaz gain, talde honen arazoak zuzenean ezagutzea ahalbidetzen baitiote. Horietako askok egoitzabaimenik ez izatearekin zerikusia duten arren (gai horren inguruko eskumena ez dagokie euskal administrazio publikoei), badira beste arazo batzuk ere gizarteratze prozesuan bereizkeriako egoerek edo babesik nahiz aukerarik ez izateak sortutakoak. Ildo horretatik, beharrezkoa da erakundeen partaidetza handiagoa izatea gizarte desberdintasuna saihesteko, hori baita jasaten dituzten gizarte bazterkeriako prozesuen arrazoia. Une honetan bidean da inmigrazioko bigarren euskal plana eta bertan erakundeek hartu beharreko konpromiso berriak jasotzen dira. Ea horiek talde hau gizarteratzen eta, ondorioz, gure gizartearen kohesio soziala lortzen laguntzen duten.